

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG

I – VỀ CHƯƠNG TRÌNH ĐỊA LÍ 12 NÂNG CAO

1. Mục tiêu

a) Mục tiêu chung của Chương trình Địa lí Trung học phổ thông (THPT) Nâng cao.

Môn Địa lí ở THPT nhằm góp phần hoàn thiện học vấn phổ thông cho học sinh (HS), phát triển tư duy lôgic, tạo điều kiện cho HS tiếp tục học lên ở các lĩnh vực khoa học xã hội – nhân văn ; củng cố và phát triển tiếp bốn năng lực chủ yếu của HS đã được hình thành từ cấp Trung học cơ sở (THCS), đáp ứng mục tiêu giáo dục và phát triển con người Việt Nam trong thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá. Các năng lực đó là :

- Năng lực hành động có hiệu quả trên cơ sở những kiến thức, kĩ năng, phẩm chất đã được hình thành trong quá trình học tập, rèn luyện và giao tiếp.
- Năng lực hợp tác, phối hợp hoạt động trong học tập và đời sống.
- Năng lực sáng tạo, có thể thích ứng với những thay đổi trong cuộc sống.
- Năng lực tự khẳng định bản thân.

Tất cả những điều đề cập ở trên được thực hiện thông qua việc phát huy có hiệu quả các đặc trưng của bộ môn, được quán triệt từ việc cấu tạo một chương trình có hệ thống, hợp lí, đến việc lựa chọn các chuẩn về kiến thức, kĩ năng ; ở việc thể hiện các yêu cầu này trong sách giáo khoa, các sách tham khảo ; và cuối cùng là ở việc tổ chức dạy học, việc đánh giá kết quả học tập của HS.

b) Mục tiêu cụ thể của Chương trình Địa lí 12 Nâng cao

Chương trình Địa lí 12 Nâng cao dành cho Địa lí Việt Nam, gồm cả Địa lí tự nhiên và Địa lí kinh tế – xã hội. Mục tiêu của chương trình này là :

- Về kiến thức : tiếp tục hoàn thiện kiến thức của HS về Địa lí Việt Nam. Học xong chương trình Địa lí lớp 12, HS cần nắm được các đặc điểm tự nhiên,

tài nguyên thiên nhiên, dân cư, kinh tế và một số vấn đề đang được đặt ra nhằm sử dụng hợp lý tự nhiên, giảm thiểu thiệt hại của thiên tai, nâng cao chất lượng cuộc sống của nhân dân, phát triển kinh tế – xã hội của cả nước cũng như của các vùng lãnh thổ, địa phương nơi HS đang sống.

– Về kỹ năng : tiếp tục củng cố và phát triển các kỹ năng địa lý nhằm phát triển hơn nữa tư duy địa lý cho HS, đó là tư duy tổng hợp, gắn với lãnh thổ, có liên hệ thường xuyên với thực tiễn đời sống và sản xuất. Các kỹ năng cụ thể là :

+ Quan sát, nhận xét, phân tích, tổng hợp, đánh giá các sự vật và hiện tượng địa lý.

+ Sử dụng các bản đồ, biểu đồ, đồ thị, lát cắt, số liệu thống kê.

+ Thu thập, xử lý và trình bày các thông tin địa lý.

+ Vận dụng kiến thức để giải thích các hiện tượng, sự vật địa lý và để ứng dụng vào thực tiễn của cuộc sống.

– Về thái độ, tình cảm : làm giàu thêm ở HS tình yêu quê hương, đất nước, tinh thần tự cường dân tộc và niềm tin vào tương lai của đất nước, của dân tộc ; củng cố cho HS thế giới quan khoa học, nhân sinh quan đúng đắn, tinh thần trách nhiệm trong bảo vệ môi trường, xây dựng kinh tế – xã hội ở quê hương.

2. Cấu trúc chương trình

Trước hết, cần lưu ý rằng, kiến thức về Địa lý tự nhiên Việt Nam đã được đề cập khá hệ thống, tuy với thời lượng không nhiều, ở lớp 8 (23 tiết). Địa lý kinh tế – xã hội Việt Nam cũng đã được dạy một cách khá cơ bản ở lớp 9 (52 tiết). Nay chương trình Địa lý Việt Nam bao gồm cả Địa lý tự nhiên và kinh tế – xã hội lại được dạy ở lớp 12 (72 tiết). Do ở nước ta đang tiến tới phổ cập THCS, không phải mọi HS đều có điều kiện hoàn thành giáo dục THPT, nên cấu tạo chương trình đồng tâm và nâng cao như hiện nay là hợp lý. Điểm khác biệt quan trọng trong chương trình Địa lý lớp 12 là ở tính nâng cao, đòi hỏi HS không chỉ nhận biết, mà còn phải giải thích các hiện tượng địa lý tự nhiên và kinh tế – xã hội ; là ở việc lựa chọn và trình bày các nội dung dưới hình thức các vấn đề. Các kỹ năng được nâng cao hơn, với những bài tập đòi hỏi phải tổng hợp kiến thức và có nhiều thao tác tư duy, trình bày các báo cáo ngắn (viết hoặc nói trước lớp). Bên cạnh các bài tập cá nhân, các hoạt động theo nhóm được chú ý nhằm tăng cường khả năng hợp tác của HS.

Địa lí 12 Nâng cao được cấu tạo theo các đơn vị kiến thức lớn, sắp xếp theo logic của khoa học và phù hợp với logic của quá trình dạy học, gồm các phần chủ yếu sau đây :

- Việt Nam trên đường đổi mới và hội nhập (1 tiết)
- Địa lí tự nhiên (19 tiết)
- Địa lí dân cư (5 tiết)
- Địa lí kinh tế (19 tiết)
- Địa lí các vùng kinh tế (15 tiết)
- Địa lí địa phương (3 tiết)
- Ôn tập kiểm tra (10 tiết)

Bài 1 nhằm giới thiệu bối cảnh quốc tế và trong nước, những thành tựu đã đạt được trong công cuộc Đổi mới và những định hướng chính để nước ta tiếp tục đổi mới và hội nhập.

Phần Địa lí tự nhiên không chỉ đề cập đến các đặc điểm cơ bản của thiên nhiên Việt Nam, những quy luật phân hoá lãnh thổ tự nhiên, mà còn đánh giá tự nhiên như là các nguồn lực thường xuyên và cần thiết để phát triển kinh tế – xã hội. Vì thế, các kiến thức về địa lí tự nhiên sẽ được củng cố và vận dụng khi học về Địa lí kinh tế – xã hội Việt Nam ; cách trình bày sẽ tạo ra một thể thống nhất cần thiết trong chương trình và sách giáo khoa (SGK).

Địa lí dân cư đề cập đến những nét cơ bản về dân cư, lao động và việc làm, chất lượng cuộc sống của dân cư hiện nay. Phần này không chỉ nhấn mạnh dân cư vừa là lực lượng sản xuất, vừa là lực lượng tiêu thụ, mà còn cho HS thấy rằng việc nâng cao chất lượng cuộc sống của dân cư là mục tiêu xã hội của công cuộc Đổi mới và phát triển ở nước ta.

Địa lí kinh tế được bắt đầu từ cái nhìn tổng quan về sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế. Trên nền của ba khu vực kinh tế lớn (Khu vực I : Nông, lâm nghiệp và thuỷ sản ; khu vực II : Công nghiệp và xây dựng ; khu vực III : Dịch vụ) các vấn đề phát triển và phân bố các ngành đã được lựa chọn để phân tích, tổng hợp. Những kiến thức được chọn lọc đã giúp HS hiểu được cơ cấu ngành của nền kinh tế là nền tảng để nắm vững được các vấn đề phát triển kinh tế – xã hội của các vùng.

Khi học về các vùng, chương trình chỉ đề cập đến các vấn đề tiêu biểu, được lựa chọn từ rất nhiều vấn đề phải giải quyết của các vùng lãnh thổ nước ta. Những vấn đề này có bản chất địa lí rõ nét và có ý nghĩa lâu dài.